

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1924 kl. 3 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppförande i Luleå av byggnader för statens behov.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 198, hava herrar *Hage* och *Samuelsson* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t — med utgångspunkt särskilt från det flertal av projekt, som under de senare åren framförts och även från statsverket framkommit, att i Luleå uppföra byggnader, behöfliga som tjänstelokaler och som bostäder åt statspersonal — måtte göra en utredning om behovet och nödvändigheten av att i Luleå med statsmedel uppföra byggnader av ovan nämnt slag, ävensom vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Jämlikt 46 § riksdagsordningen har utskottet begärt och erhållit järnvägsstyrelsens och telegrafstyrelsens yttranden över motionen, vilka återfinnas såsom bilagor till detta utlåtande.

Under hänvisning till vad i nyssnämnda yttranden anförts rörande såväl statens byggande av bostadshus i allmänhet som vissa byggnads- och lokalfrågor i Luleå, och då utskottet för övrigt ifrågasätter lämpligheten av att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning, huruvida beträffande en särskild stad statens lokalbehov är på lämpligt sätt tillfredsställt eller huruvida staten där bör med egna medel uppföra byggnader, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1924.

På utskottets vägnar:

AXEL EURÉN.

Närvarande: herrar *Eurén*, *Andersson* i Katrineholm, *Bergström*, *Brännberg*, *Wikström*, *Wagnsson*, *Corneliusson*, fru *Thüring*, herrar *Johansson* i Bro och *Holmberg*.

Bilaga 1.

Till Riksdagens Andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Med anledning av en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 198, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppförande i Luleå av byggnader för statens behov har kammarens andra tillfälliga utskott i skrivelse den 12 dennes hos Kungl. Maj:t anhållit om järnvägsstyrelsens yttrande över motionen i fråga, varefter Kungl. Maj:t den 15 dennes anbefallt järnvägsstyrelsen att till utskottet avgiva det sålunda begärda yttrandet.

Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

Framställning om uppförande av bostadshus för statens järnvägars personal i Luleå har under sistlidet år ingivits till järnvägsstyrelsen förutom av stadsfullmäktige i Luleå jämväl av Luleå hyresgästförening samt till statens järnvägars änke- och pupillkassa av kontorsbiträdet V. Enge med flera tjänstemän i Luleå, varjämte dessutom av stadsfullmäktige gjorts särskild framställning i ärendet till Kungl. Maj:t.

Järnvägsstyrelsen har, efter att i ärendet hava inhämtat vederbörande distriktsförvaltnings yttrande, som svar å ovannämnda framställningar meddelat, att styrelsen icke anser skäl föreligga att ingå till statsmakterna med framställning om anslag för uppförande av bostadshus i Luleå. De skäl, som styrelsen därvid anført, framgå av följande.

Genom vederbörande distriktsförvaltning hava införskaffats uppgifter rörande befolknings- och bostadsförhållanden i Luleå. Uppgifterna i fråga avse åren 1913 och 1922 och hava för stadens del lämnats av dess byggnadskontor. Av den begärda utredningen framgår, att folkmängden under nämnda tid ökats med 12 procent inom Luleå stads hela mantals-skrivningsområde, under det att antalet eldstäder i bostadslägenheter inom blott stadens *planlagda* område, som endast utgör en del av mantals-skrivningsområdet, ökats med 19 procent. Därest uppgifter föreläge från byggnadsverksamheten utom stadens planlagda område, skulle procentsiffran för ökade antalet eldstäder bliva avsevärt högre. Vederbörande distriktsförvaltning har ock uppgivit, att någon direkt brist på mindre lägenheter (1 à 2 rum och kök) ej torde föreligga i Luleå.

Såsom ett bevis på i vilken hög utsträckning statens järnvägar sörjt för beredande av bostäder för den vid statens järnvägar anställda personal, som ökat befolkningsmängden i Luleå, må nämnas, att under nyssnämnda 10-årsperiod antalet i Luleå placerade statens järnvägars tjänstemän ökats med endast 15 procent, medan däremot antalet eldstäder i statens järnvägars bostadshus ökats med inte mindre än 210 procent.

Såsom härav framgår, hava statens järnvägar icke ökat den eventuella bostadsbristen i samhället, utan fastmer avsevärt bidragit att avhjälpa densamma.

Styrelsen har under de senaste åren intagit den principiella ståndpunkten, att statens järnvägar numera ej böra uppföra bostadshus på andra platser, än där bostäder för personalen över huvud taget icke stå att uppbringa i den fria marknaden. Med erfarenhet av resultatet av statens järnvägars hyresverksamhet på andra platser, där statens järnvägar under senare åren uppfört bostadshus, förutser styrelsen med visshet, att, även med hänsyn tagen till att staden i detta fall erbjudit fri tomtmark, det

föreslagna bostadshusbyggnaden skulle komma att förorsaka statens järnvägar framtida ekonomisk förlust.*)

Styrelsen har därjämte i sitt utlåtande till Kungl. Maj:t den 3 november 1923 angående stadsfullmäktiges ovan nämnda framställning anfört följande.

För beredande av den vid huvudverkstaden i Notviken anställda personalen — av vilken cirka 140 stycken äro bosatta i eller i sådan närhet av den egentliga staden, att de kunna sägas inkräkta på bostadsbeståndet därstädes — möjlighet att i arbetsplatsens närhet åt sig uppföra egna hem har styrelsen vidtagit vissa åtgärder. Sålunda hava statens järnvägar genom kontrakt med staden redan den 9 oktober 1918 vid Notviken förvärvat ett för ifrågavarande ändamål avsett område. På grund av de förhållanden, som närmare beskrivas i nyssnämnda utlåtande till Kungl. Maj:t, av vilket utlåtande avskrift här bifogas, har detta område emellertid ännu icke efter mer än 5 års tid kunnat upplåtas för bebyggande. Det förefaller därför järnvägsstyrelsen, att staden genom sin underlåtenhet år efter år att vidtaga för egnahemsbyggenas igångsättande vid Notviken erforderliga åtgärder knappast visat något starkare intresse för den ökning i byggnadsbeståndet, som kunnat åstadkommas genom överflyttning av en del verkstadsarbetares familjer från Luleå till Notviken.

På grund av samtliga nu anförda skäl får styrelsen för sin del avstyrka av motionärerna föreslagen riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t om utredning om behovet att i Luleå med statsmedel uppföra byggnader, vad statens järnvägar beträffar.

Stockholm den 27 februari 1924.

KUNGL. JÄRNVÄGSSTYRELSEN

Axel Granholm.

Hjalm. G. Åberg.

Avskrift.

Till Konungen.

Genom remiss den 24 oktober 1923 har Kungl. Maj:t anbefallt järnvägsstyrelsen att avgiva utlåtande över av stadsfullmäktige i Luleå i underdånig skrivelse den 19 oktober 1923 gjord hemställan med innebörd, att genom statens kommunikationsverk måtte uppföras bostadshus för i Luleå anställd personal, varigenom i sambället rådande bostadsbrist i någon mån skulle kunna avhjälpas.

Till åttlydnad härav får järnvägsstyrelsen, med remisshandlingarnas återställande, härigenom anföra följande.

Framställning om uppförande av bostadshus för statens järnvägars personal i Luleå har nyligen ingivits till järnvägsstyrelsen förutom av stadsfullmäktige jämväl av Luleå hyresgästförening samt till statens järnvägars änke- och pupillkassa av kontorsbiträdet V. Enge med flera tjänstemän i Luleå.

Järnvägsstyrelsen har, efter att i ärendet hava inhämtat vederbörande distriktsförvaltnings yttrande, som svar å ovannämnda framställningar med-

*) Därtill kommer, att statens järnvägar även måste taga hänsyn till Loussavaara-Kiiruna-vaara aktiebolag, som står såsom garant för ränteavkastningen å det kapital, som är eller blir investerat i linjen Riksgränsen—Svartön.

delat, att styrelsen icke anser sådana skäl föreligga, att statens järnvägar för närvarande böra låta uppföra ytterligare bostadshus i Luleå.

I enlighet med dessa skäl, som närmare framgå av här närlagda avskrift av styrelsens skrivelse den 23 oktober 1923 till Luleå stadsfullmäktige, får järnvägsstyrelsen avstyrka, att åtgärder nu vidtagas för att genom statens järnvägars försorg låta uppföra bostadshus i Luleå.

Styrelsen, som länge varit betänkt på att för Kungl. Maj:t anmäla de åtgärder, styrelsen vidtagit för att bereda vid huvudverkstaden i Notviken anställd personal möjlighet att i arbetsplatsens närhet åt sig uppföra egna hem, finner sig nu icke kunna underlåta att i detta sammanhang meddela följande:

Enligt i avskrift närlagda kontrakt av den 9 oktober 1918 förvärvade statens järnvägar viss mark, till läge och gränser närmare bestämd å en kontraktet bifogad, av stadsingenjören Erik Kinnman upprättad karta.

I brev till järnvägsstyrelsen den 30 juni 1920 medgav Kungl. Maj:t, dels att tomter med tomträtt finge upplåtas från ovan angivna markområde och dels att av statens järnvägars förlagsmedel finge på vissa villkor och intill ett belopp av sammanlagt 200,000 kronor utlämnas lån till vid statens järnvägar fast anställd person, åt vilken tomt sålunda upplåtes, m. m.

Den 20 juli 1920 anmodades distriktsförvaltningen i Luleå att omedelbart vidtaga och till styrelsen lämna meddelande om de förberedande åtgärder, som i anslutning till lagen om fastighetsbildning i stad den 12 maj 1917 vore erforderliga för tomts bebyggande.

Den 19 augusti 1920 meddelade distriktsförvaltningen, dels att den i kontraktet angivna kartan ännu ej trots upprepade påminnelser kunnat erhållas och dels att staden, enligt vad som under hand inhämtats, lämnade statens järnvägar fria händer vid områdets bebyggande, blott vissa byggnadsbestämmelser följdes. Då kartan icke kunnat erhållas, hade fånget ej kunnat lagfaras.

Den 11 november 1920 meddelades distriktsförvaltningen, bland annat, att tomträtt icke kunde upplåtas, förrän stadsplan blivit för området fastställd.

Då staden ännu ej den 4 augusti 1921 avlämnat sådana handlingar, att statens järnvägar kunnat å sitt fång av den 9 oktober 1918 erhålla lagfart, hemställdes i skrivelse till drätselkammaren om uppgift å tiden, då sådana handlingar kunde tänkas föreligga. Något svar å denna skrivelse har icke kommit styrelsen till handa. Samtidigt anmodades distriktsförvaltningen att omedelbart, sedan till statens järnvägar försålda området blivit till sina gränser bestämt, vidtaga åtgärder i syfte, att stadsplan för området bleve antagen och fastställd.

Under första kvartalet av år 1922 synes förut omnämnda karta hava kommit i sådant skick, att det förvärvade området, vilket rätteligen hade något större areal än den 1918 års kontrakt anger, blivit till sina gränser bestämt.

Byggnadsnämnden godkände den 21 april 1922 preliminär plan för området jämte annan mark samt uppdrog åt byggnadskontoret att utarbeta stadsplaneritningar och bestämmelser för densamma. Järnvägsstyrelsen godkände i skrivelse till distriktsförvaltningen den 10 maj 1922 den sålunda upprättade preliminära planen för området.

Då något färdigställande av ärendet trots upprepade påminnelser icke

avhörde, avlät järnvägsstyrelsen den 16 april 1923 till stadsfullmäktige i avskrift närlagda skrivelse, men har därpå icke ingått annat svar än jämväl i avskrift bilagda skrivelse den 21 april 1923 från stadsfullmäktiges ordförande.

Distriktsförvaltningen, som haft i uppdrag att i sin mån påskynda ärendet och hålla styrelsen underrättad om dess fortskridande, meddelar nu den 24 oktober, att den trots upprepade förfrågningar icke erhållit någon underrättelse sedan den 23 sistlidne maj, då stadens ombudsman meddelade, att styrelsens skrivelse remitterats till byggnadsnämnden.

Cirka 140 st. av statens järnvägars personal vid huvudverkstaden i Notviken äro bosatta i eller i sådan närhet av den egentliga staden, att de kunna sägas inkräkta på bostadsbeståndet därstädes. Det förefaller järnvägsstyrelsen, att staden genom sin underlåtenhet år efter år att vidtaga för egnahemsbyggenas igångsättande erforderliga, på staden beroende åtgärder icke visar den angelägenhet om byggnadsbeståndets ökning, som kommer till synes i den till Kungl. Maj:t nu ingivna framställningen.

I handläggningen av detta ärende har jämväl överdirektören I. Virgin deltagit. . .

Stockholm den 3 november 1923.

Underdånigst

Axel Granholm.

Hjalm. G. Åberg.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

A. Janzén.

Bilaga 2.

Till Andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom remiss den 15 februari 1924 har Kungl. Maj:t anbefallt telegrafstyrelsen att avgiva och till Eder överlämna begärt yttrande rörande en av herrar Hage och Samuelsson inom andra kammaren väckt motion, nr 198, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppförande i Luleå av byggnader för statens behov. I anledning härav får styrelsen anföra följande.

Om än styrelsen i allmänhet är av den uppfattningen, att staten endast i nödfall bör bygga särskilda bostadshus för sin personal, så vill styrelsen å andra sidan ingalunda förneka, att förhållandena fortfarande kunna vara sådana, att det vore synnerligen önskvärt, att ett ingripande från vederbörande verks sida ägde rum.

Att bristen på bostäder i Luleå icke är av en mera övergående natur, framgår av de framställningar, som till styrelsen inkommit från dels Luleå hyresgästförening och dels stadsfullmäktige i Luleå, ävensom av en utav stadsombudsmannen därstädes till styrelsen överlämnad, av Luleå hyresförmedlingsnämnd upprättad p. m. angående behovet av bostäder i Luleå den 1 oktober 1923. Stadsfullmäktige i Luleå hava jämväl vänt sig till Kungl. Maj:t med enahanda framställning, som av dem avgivits till styrelsen. Efter remiss har styrelsen haft att till Kungl. Maj:t avgiva utlåtande över denna framställning. Den utredning, styrelsen med anledning

av dessa framställningar låtit verkställa, har ådagalagt, att telegrafverket för sin personal i Luleå skulle för närvarande hava användning för ett bostadshus om ett 40-tal rum och 23 kök. I sammanhang med denna utredning har linjedirektören i Sundsvall anfört, att i Sundsvall rådde brist på 4- à 5-rums lägenheter för de telegrafverkets tjänstemän, vilka voro i behov av dylika lägenheter.

Redan när styrelsen till Kungl. Maj:t överlämnade sin framställning om anslag till utgifter för kapitalökning för budgetåret 1924—1925, hade styrelsen på känn, att endast för driftens omedelbara behov absolut nödvändiga utgifter komme att av Kungl. Maj:t framläggas för riksdagen. Ehuru styrelsen därför i sin framställning endast medtog vad som syntes styrelsen mest nödvändigt, blev styrelsens framställning av Kungl. Maj:t än ytterligare kraftigt beskuren. Däröfver fick styrelsen under hand känedom, innan Kungl. Maj:ts remiss av stadsfullmäktiges framställning besvarades av styrelsen. Att styrelsen vid sådant förhållande icke såg någon utsikt till erhållande av anslag för byggande av bostadshus, torde vara förklarligt. Styrelsens yttrande, som påverkades härav, erhöi följande lydelse:

”Verkställd utredning visar, att av telegrafverkets i Luleå stationerade personal sex befattningshavare måst på grund av inom staden förefintlig bostadsbrist söka sig bostad utom staden inom Nederluleå kommun och att bland de övriga några bebo lägenheter, vilka ehuru mindervärdiga dock betinga hyror, som icke stå i rimlig proportion till vederbörandes lön. Bostadsbristen i nämnda stad skulle givetvis avsevärt lindras, om för telegrafverkets personal därstädes uppfördes ett bostadshus, som skulle behöva innehålla ett 40-tal rum och ett 20-tal kök.

Även på andra håll skulle personalen gärna se, att nya bostadshus uppfördes genom verkets försorg. I Sundsvall exempelvis, där förut arbetarbostäder uppförts, råder en för telegrafverkets därvarande tjänstemän kännbar brist på 4- och 5-rums lägenheter. Men då för närvarande för driftens mera omedelbara behov erforderliga byggnadsarbeten måste stå tillbaka, har styrelsen ansett det olämpligt att nu inkomma med förslag till byggande av nya bostadshus för telegrafverkets personal.”

Beträffande tjänstelokaler för telegrafverket i Luleå, vilkas inrymmande i det påyrkade bostadshuset motionärerna ifrågasatt, får styrelsen meddela, att telegrafverket är bäst betjänat av att verkets station får kvarbliva i riksbankshuset, varigenom en dyrbar flyttning undvikes. Att för linjeexpeditionen i Luleå måst från och med den 1 oktober 1923 förhyras lokaler i enskilt hus i staden, är en tillfällig åtgärd. Så snart den åt postverket nu upplåtna lokalen i riksbankshuset bliver tillgänglig för telegrafverket, är det meningen att återflytta linjeexpeditionen till riksbankshuset.

Stockholm den 20 februari 1924.

KUNGL. TELEGRAFSTYRELSEN

Herman Rydin.

K. E. Lands röm.

F. W. Funch.